

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ' ΤΑΞΗΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Μ. ΤΕΤΑΡΤΗ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2014

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργος Ιωάννου

«Μές στους Προσφυγικούς Συνοικισμούς»

Στέκομαι καί κοιτάζω τὰ παιδιά· παίζουνε μπάλα. Κάθομαι στο όρισμένο καφενεϊό· σέ λίγο θά σχολάσουν καί θ' ἀρχίσουν νά καταφτάνουν οί μεγάλοι. Κουρασμένοι ἀπ' τή δουλειά, εἶναι πολύ πιά ἀληθινοί. Οἱ περισσότεροι γεννήθηκαν ἐδῶ σ' αὐτή τήν πόλη, ὅπως κι ἐγώ. Κι ὅμως διατηροῦν πιά καθαρά τὰ χαρακτηριστικά τῆς ράτσας τους καί τήν ψυχή τους, ἀπό μᾶς τοὺς διεσπαρμένους. Ἰδίως ὅταν τοὺς βλέπω ἐδῶ, μοῦ φαίνονται πιά γνήσιοι. Κάπως ἀλλιώτικοι μοιάζουν μακριά, σέ ἄλλα περιβάλλοντα συναντημένοι.

Ἡ ἀλήθεια πάντως εἶναι πῶς στό ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως ἔχω φοβερὰ ἐξασκηθεῖ. Ὃπου κι ἂν εἶμαι, τόν Πόντιο, ἄς ποῦμε, τόν διακρίνω ἀπό μακριά· κι ἀπό μιά γραμμή τοῦ κορμιοῦ του μονάχα. Δέν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀκούσω τήν ὁμιλία του, οὔτε νά διαπιστώσω τήν ἀλλιώτικη μελαχρινάδα. Σπανίως νά πέσω ἔξω. Ἀπό κοντά ὅμως εἶμαι ὀλότελα ἀλάνθαστος. Τό ἴδιο καί μέ τοὺς Καραμανλῆδες, τοὺς Καυκάσιους, τοὺς Μικρασιάτες ἀπ' τίς ἀκτές, τοὺς ἄλλους ἀπ' τὰ βάθη, τοὺς Κωνσταντινουπολίτες, ἀπό μέσα ἢ ἀπ' τὰ περίχωρα, κι ἄς ἐπιμένουν ὅλοι τους πῶς εἶναι ἀπ' τήν καρδιά τῆς Πόλης, κι ἀπ' τό Γαλατά. Οἱ Θρακιῶτες ὅμως ἔρχονται πιά καστανοί· ξανθοί πολλές φορές, κι εὐκολότερα μπερδεύονται μέ πρόσφυγες ἀπό μέρη ἄλλα. Ἐξάλλου σά νά ἔχουν χάσει τήν ἰδιαίτερη προφορά τους ἢ ἴσως ἐγώ νά τήν ἔχω συνηθίσει. Μπερδεύονται κυρίως μ' αὐτοὺς πού ἦρθαν ἀπ' τή Ρωμυλία. Αὐτό συμβαίνει κι ἀνάμεσα στους Ἑπειρώτες καί στους ἄλλους ἀπ' τίς περιοχές τοῦ Μοναστηριοῦ.

Ὅταν τοὺς μπερδεύω, τό καταλαβαίνω συνήθως ἀργά· γιατί ἔχω τόση πεποίθηση πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, ὥστε σπανίως ρωτῶ. Κατά βάθος βέβαια αὐτό δέν εἶναι σφάλμα, εἶναι διαπίστωση.

Κι ὅμως πόση συγκίνηση ἔχει νά κοιτάξεις ἢ νά συζητᾷς στά καφενεῖα καί νά διαισθάνεσαι τή δική σου ἢ μιά ἄλλη πανάρχαια ράτσα. Ἀκοῦς ἐκεῖνες τίς φωνές μέ τή ζεστή προφορά καί σοῦ ῥχεται

ν' αγκαλιάσεις. Όνόματα από σβησμένους τάχα λαούς και χώρες δειλιάζουν μέσα στο νοῦ· μεθῶ μονάχα και πού τὰ λέω από μέσα μου, καθώς όλοένα βεβαιώνομαι. Χαίρομαι νά κοιτάζω τίς άδρες και τίμιες φυσιογνωμίες τους, κι ανατριχιάζω βαθιά, όταν σκέφτομαι πώς αυτός πού μοῦ μιλά είναι δικός μου άνθρωπος, τῆς φυλῆς μου. Κάτι σά ζεστό κύμα μέ σκεπάζει ξαφνικά, θαρρεῖς και γύρισα έπιτέλους στην πατρίδα. Δεν έχει σημασία πού δέ γνώρισα ποτέ αυτή την πατρίδα ή πού δέ γεννήθηκα καν εκεί. Τό αίμα μου από κεῖ μονάχα τραβάει· έκτός κι αν είναι αληθινό πώς ό άνθρωπος αποτελείται άπ' αυτά πού τρώει και πίνει, όποτε πράγματι είμαι από δῶ. Και πώς έξηγεῖται τότε όλη αυτή ή λαχτάρα;

Γυρνῶ μέσ στους προσφυγικούς συνοικισμούς μέ δυνατή εύχαρίστηση. Θράκες, Χετταῖοι, Φρύγες, όμορφοι Λυδοί, πάλι, θαρρεῖς, άνθοῦν ανάμεσά μας. Οἱ ἴδιοι δεν ξέρουν βέβαια αυτά τὰ όνόματα· για μένα όμως είναι φορτωμένα μυστήριο και αγάπη. Κι αν ακόμα δεν είναι, πολύ θα ήθελα νά ήταν έτσι ή αλήθεια.

Κι όμως τὰ τελευταῖα χρόνια έχουν κάνει τό πᾶν για νά σκορπίσει ή όμορφιά αυτή στους τέσσερεις άνέμους. Οἱ έγκληματίες τῶν γραφείων έκμεταλλεύτηκαν τή ζωράδα τους και τήν άγνότητά τους. Τούς έξώθησαν νά σφάξουν και νά σφαχτοῦν· νά φαγωθοῦν, ἰδίως μεταξύ τους. Τώρα φυσικά τούς τρέμουν και προσπαθοῦν νά τούς ξεφορτωθοῦν μέ τή μετανάστευση. Πολύ άργά, νομίζω.

Κάθε φορά πού φεύγω από κεῖ, μέ αποχαιρετοῦν χωρίς νά δείξουν παραξένεμα, αν και άγνωστοί μου άνθρωποι. Τούς πληροφορεῖ τό αίμα τους για μένα, όπως και τό δικό μου μέ κάνει νά τούς κατέχω όλόκληρους. Πάντως ποτέ τους δεν έπιμένουν νά μέ κρατήσουν στίς παρές τους.

Όλομόναχος, ξένος παντάξενος, χάνομαι στίς μεγάλες άρτηρίες. Όταν ανάβει τό κόκκινο και σταματοῦν τ' αὐτοκίνητα, μοῦ φαίνεται για μία στιγμή πώς παύει έντελῶς κάθε θόρυβος. Έρυθρά και λευκά αίμοσφαίρια σά νά κυκλοφοροῦν. Κι όμως βλέπω πώς τό πλήθος έξακολουθεῖ νά περπατᾶ, νά κουβεντιάζει ή νά γελάει. Σταματῶ πολλές φορές στή μέση τοῦ πεζοδρομίου, κι όπως στο κούτσουρο πού κόβει τό νερό, έτσι περιστρέφονται γύρω μου οἱ διαβάτες. Τώρα πού δεν έμποδίζουν οἱ μηχανές, ακούω χιλιάδες βήματα στο πλακόστρωτο. Μοῦ 'ρχεται νά καμπυλώσω τή ράχη μου για νά περάσει χωρίς έμπόδια αυτό τό ποτάμι. Τῆς Γονατιστῆς, όταν περνάει από πάνω μου τό βουβό ποτάμι τῶν προγόνων, γονατισμένος πάνω στα καρυδόφυλλα, σκύβω βαθιά στο χῶμα, για νά μή βγάλουν οἱ ψυχές έξαιτίας μου τόν παραμικρότερο παραπονιάρικο βόμβο.

Ἐγώ ὅμως ἀπό τώρα εἶμαι βαριά παραπονεμένος. Μέσα στοὺς ξένους καὶ στὰ ξένα πράγματα ζῶ διαρκῶς· στὰ ἔτοιμα καὶ στὰ ἔνοικιασμένα. Συγκατοικῶ μὲ ἄνθρώπους ποὺ ἀδιαφοροῦν τελείως γιὰ μένα, κι ἐγώ γι' αὐτοὺς. Οὔτε μικροδιαφορές δὲν ὑπάρχουν κἀν μεταξύ μας. Ὁ ἕνας ἀποφεύγει τὸν ἄλλο, ὅσο μπορεῖ. Μὰ κι ἂν τύχει νὰ σοῦ μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τὰ πραγματικά τους στοιχεῖα σὰ νὰ 'ναι τίποτε κακοποιοί. Τὸ ἰδανικό, ἢ τελευταία λέξη τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι, λέει, νὰ μὴ ξέρεις οὔτε στή φάτσα τὸ γείτονά σου. Πονηρὰ πράγματα βέβαια· προφάσεις πολιτισμοῦ, γιὰ νὰ διευκολύνονται οἱ ἄταξιες.

Γι' αὐτὸ ζηλεύω αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται στὸν τόπο τους, στὰ χωράφια τους, στοὺς συγγενεῖς τους, στὰ πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ἄς ἦμουν σ' ἓνα προσφυγικὸ συνοικισμό μὲ ἄνθρώπους τῆς ράτσας μου τριγύρω.

(Γιὰ ἓνα φιλότιμο, 1964)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Σύμφωνα με τὸν Αναστάση Βιστωνίτη «[...] **τα αφηγήματά του (του Ιωάννου) κινούνται στο χώρο της Θεσσαλονίκης, κυρίως της κατοχῆς καὶ των πρώτων μεταπολεμικῶν χρόνων. Εἶναι μικρογραφίες της καθημερινῆς ζωῆς των κατοίκων της αφενός, καὶ προσωπικῆς αναμνήσεως του συγγραφέα αφετέρου, ὅπου οἱ μνημονικῆς ανακλήσεις δημιουργοῦν τὸ συγκινησιακὸ κλίμα στο ὁποῖο κινεῖται ἡ πεζογραφία του. Οἱ μινιατούρες αὐτῆς της καθημερινότητος ἀντλοῦν τὴ δύναμη καὶ τὴν ἀξία τους ἀπὸ τὴν προσωπικὴ θέρμη, τὴν ἀκρίβεια καὶ τὸ εξομολογητικὸ κλίμα μέσα στο ὁποῖο τις τοποθετεῖ ὁ συγγραφέας τους [...]**». Νὰ επιβεβαιώσετε τὴν παραπάνω ἀποψη κάνοντας παράλληλα ἀναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 15

B1. Εξετάζοντας τις ἀφηγηματικῆς τεχνικῆς τοῦ πεζογραφήματος νὰ ἀναλύσετε: **α)** τὸ ρηματικὸ πρόσωπο τῆς ἀφήγησης, **β)** τὸ ρόλο τοῦ κυκλικοῦ τρόπου δόμησης.

Μονάδες 20

B2. Βασικὸ χαρακτηριστικὸ στα ἀφηγήματα τοῦ Ιωάννου ἀποτελοῦν οἱ ἀλλαγές στο ὕφος. Νὰ ἐντοπίσετε δύο τέτοιες περιπτώσεις (*μονάδες 8*) καὶ νὰ τις σχολιάσετε (*μονάδες 12*).

Μονάδες 20

Γ. Ποιο νόημα ἀποδίδετε στους ὅρους/στις φράσεις: «**πρόσφυγες**», «**ράτσα**», «**πατρίδα**», «**Οἱ ἐγκληματίες τῶν γραφείων**», «**Τὸ ἰδανικό, ἢ τελευταία λέξη τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι, λέει, νὰ μὴ ξέρεις οὔτε στή φάτσα τὸ γείτονά σου**».

Δ. Παράλληλο κείμενο:**Γιάννης Ρίτσος, «Η Σονάτα του Σεληνόφωτος» (απόσπασμα)**

[Άνοιξιάτικο βράδι. Μεγάλο δωμάτιο παλιοῦ σπιτιοῦ. Μιά ἡλικιωμένη γυναίκα, ντυμένη στὰ μαῦρα, μιλάει σ' ἕναν νέο. Δέν ἔχουν ἀνάψει φῶς. Ἀπ' τὰ δυό παράθυρα μπαίνει ἕνα ἀμείλικτο φεγγαρόφωτο. Ξέχασα νά πῶ ὅτι ἡ Γυναίκα μέ τὰ Μαῦρα ἔχει ἐκδώσει δυό-τρεῖς ἐνδιαφέρουσες ποιητικές συλλογές θρησκευτικῆς πνοῆς. Λοιπόν, ἡ Γυναίκα μέ τὰ Μαῦρα μιλάει στὸν Νέο]:

5 Ἄφησέ με νᾶρθω μαζί σου.

Ὅταν ἔχει φεγγάρι μεγαλώνουν οἱ σκιές μέσ στο σπίτι,
 ἀόρατα χέρια τραβοῦν τίς κουρτίνες,
 ἕνα δάχτυλο ἀχνό γράφει στή σκόνη τοῦ πιάνου
 λησμονημένα λόγια — δέ θέλω νά τ' ἀκούσω. Σώπα.

10 Ἄφησέ με νᾶρθω μαζί σου
 λίγο πιό κάτω, ὥς τή μάντρα τοῦ τουβλάδικου,
 ὥς ἐκεῖ πού στρίβει ὁ δρόμος καί φαίνεται
 ἡ πολιτεία τοιμεντένια κι ἄερνη, ἀσβεστωμένη μέ
 φεγγαρόφωτο,
 τόσο ἀδιάφορη κι ἄυλη
 15 τόσο θετική σάν μεταφυσική
 πού μπορεῖς ἐπιτέλους νά πιστέψεις πῶς ὑπάρχεις καί δέν
 ὑπάρχεις
 πῶς ποτέ δέν ὑπῆρξες, δέν ὑπῆρξε ὁ χρόνος κ' ἡ φθορά του.
 Ἄφησέ με νᾶρθω μαζί σου.

Πῶς παρουσιάζουν ὁ Ιωάννου καὶ ὁ Ρίτσος ἀντίστοιχα τὴν «πόλη» (μονάδες 10); Ποιες σκέψεις καὶ συναισθήματα προκαλοῦν στους ἀφηγητὲς τῶν δύο κειμένων οἱ μεγάλες πόλεις (μονάδες 10);

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τοὺς ἐξεταζόμενους)

1. Στὸ τετράδιο νὰ γράψετε μόνο τὰ προκαταρκτικά (ἡμερομηνία, ἐξεταζόμενο μάθημα). **Νὰ μὴν αντιγράψετε τὰ θέματα** στὸ τετράδιο.

2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ "ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ" ΦΛΟΡΟΠΟΛΙΟΥ